

Received/Geliş	:	2023	/	2023	Accepted/Kabul	:	2023	/	2023	Published/Yayın	:	2023	/	2023
		August		Ağustos			September		Eylül			September		Eylül

İlkokullarda Yetiştirme Eğitim Programı (İYEP) Uygulamasının 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Empati ve Çatışma Temelli Sorunların Çözümüne Olan Katkısının Öğretmenlerin Gözlemleriyle İncelenmesi

Ali Osman İlkutlu¹ Yasin Yıldız² Selin Güleş³ Mevlüt Meşe⁴

Atıf/Reference: İlkutlu, A.O., Yıldız, Y., Güleş, S. ve Meşe, M. (2023). İlkokullarda Yetiştirme Eğitim Programı (İYEP) Uygulamasının 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Arasında Yaşanan Empati ve Çatışma Temelli Sorunların Çözümüne Olan Katkısının Öğretmenlerin Gözlemleriyle İncelenmesi. *Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 252-259.

Özet

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda yetiştirme eğitim programı (İYEP) uygulamasının 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında yaşanan empati ve çatışma temelli sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenlerin görüşlerine göre incelemektir. Durum çalışması yöntemiyle gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu İzmir ilinde görev yapan 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerle tematik analiz yapılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; ilkokullarda yetiştirme programına katılan öğrencilerle akranları arasında empati kuramamadan dolayı karşılıklı sorunların yaşandığı ve bu sorunların çatışma süreçlerini artırdığı görülmektedir. İlkokullarda yetiştirme programının öğrencileri çatışmalarını çözmek için uyguladıkları strateji ve taktikler çoğunlukla geri çekilme olarak görülmektedir. Akademik anlamda Türkçe okuma yazma eksikliğinden kaynaklı kendilerini fiziksel olarak uzaklaşma ve konuşmama gibi davranışlar; kimi öğrencilerin ise sınıfta otorite kaynağı ve ara bulucu olarak gördükleri öğretmenlere şikayet ettikleri görülmektedir. akademik olarak başta Türkçe ve matematik dersleri olmak üzere genel olarak okulda bulunduğu tüm zamanlarında yaşadıkları başarısızlık duygusu akranlarıyla empati geliştirememeleri ve bunun sonucunda kendilerini yetersiz hissetme, ikinci plana atılma, suskunluk (geri çekilme) ve derslere odaklanama gibi psiko-sosyal sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir. İYEP sayesinde öğrencilerin psiko-sosyal açıdan ilişkilerinde birbirlerine karşı empati süreçlerinin geliştiği ve çatışmaların azaldığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çatışma, empati, ilkokullarda yetiştirme eğitim programı(İYEP), öğretmen.

Investigation of the Contribution of the Primary School Catch-up Education Programme (IYEP) to the Solution of Empathy and Conflict-Based Problems Among 3rd and 4th Grade Students with Teachers' Observations

Abstract

The aim of this study is to examine the implementation of the primary school catch-up education programme (IYEP) according to the views of teachers regarding the solution of empathy and conflict-based problems between 3rd and 4th grade students. The study group of the research, which was conducted with the

¹ Okul Müdürü; Ödemiş İstiklal İlkokulu, <https://orcid.org/0009-0001-2482-6005>; 77ali.fb@gmail.com;

² Müdür Yardımcısı; Millî Eğitim Bakanlığı, <https://orcid.org/0009-0006-6965-5138>; uzay2626@gmail.com;

³ Okul Müdürü; Millî Eğitim Bakanlığı, <https://orcid.org/0000-0002-3881-5809>; selin_kabatas@hotmail.com;

⁴ Okul Müdürü; Millî Eğitim Bakanlığı, <https://orcid.org/0009-0000-2240-5656>; erimli.19.21@gmail.com;

case study method, consists of 10 classroom teachers working in Izmir province. Data were collected using the interview technique. The data obtained from the research were thematically analysed and interpreted. As a result of the research; it is seen that there are mutual problems between the students participating in the training programme in primary schools and their peers due to the inability to establish empathy and these problems increase the conflict processes. The strategies and tactics used by the students of the education programme in primary schools to solve their conflicts are mostly seen as withdrawal. In academic terms, it is seen that they physically distance themselves and do not speak due to the lack of Turkish literacy; some students complain to teachers whom they see as a source of authority and mediator in the classroom. academically, the sense of failure they experience in Turkish and mathematics lessons in particular and in all the time they are at school in general shows that they cannot develop empathy with their peers and as a result, they experience psycho-social problems such as feeling inadequate, being put in the second plan, silence (withdrawal) and not focusing on lessons. Thanks to İYEP, it is seen that students' empathy processes towards each other in their psycho-social relationships have improved and conflicts have decreased.

Keywords: Conflict, empathy, primary school education programme (İYEP), teacher..

1. Giriş

Çatışma, okul hayatının bir parçasıdır ve bu da öğretmenlerin çatışmayı yapıcı bir şekilde yönetme becerilerine sahip olması gerektiği anlamına gelir. Buna karşılık, çatışma çözümü ve eğitim disiplinlerinden ve son zamanlarda sosyal ve duygusal öğrenme disiplininden araştırmacılar ve saha uygulayıcıları, genel olarak sosyal durumlarla ve özellikle de yüklü durumlarla faydalı etkileşimi mümkün kılacak teoriler ve uygulamalar geliştirmek için önemli çabalar harcamıştır. Benzer şekilde, son zamanlarda yapılan çalışmalar, öğretmenlerin duygusal zeka becerilerinin sınıftaki çatışmaları yönetmede değerli bir araç olarak faydalarına işaret etmektedir (Valente & Lourenço, 2020).

İnsanlar yaşamlarındaki sınırlı kaynaklar, temel psikolojik ihtiyaçların eksikliği ya da farklı değer, inanç ve tutumlara sahip olmaları nedeniyle çatışma yaşayabilirler. Her birey benzersiz olduğu için tüm farklılıklar çatışmaya neden olabilir ve bunu önlemek mümkün olmayabilir. Bu noktada yapılması gereken çatışmayı yapıcı yollarla çözebilme becerileri başarılı, yapıcı ilişkiler kurmada ve kişiler arası ilişkileri yönetmede etkilidir (Johnson & Johnson, 2004). Ayrıca, etkili iletişim becerilerini öğrenmek için fırsatlar sunar ve bireylerin öz değerlerini ve yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olur (Korkut, 2004, s. 32). Ayrıca, yapıcı çatışma çözme becerileri bireylerin öfke yönetimi ve empati becerilerinin, problem çözme ve liderlik becerilerinin ve özsaygılarının gelişmesine katkıda bulunur. Ayrıca, olumlu çatışma çözme becerilerine sahip öğrenciler akran baskısı ve şiddete karşı daha az savunmasızdır. Ayrıca diğer bireylerin prososyal davranışlarını da etkilerler. Çatışmayı yapıcı bir şekilde yönetme becerisi, psikolojik refah ve uyumun önemli bir unsurudur. Çatışmaların yıkıcı bir şekilde yönetilmesi, çocuklar arasında öz saygının azalmasına, sosyal dışlanmanın artmasına ve davranış sorunlarına yol açabilir. Öte yandan, yapıcı çatışma çözme becerileri psikolojik iyi olma halini, öz saygıyı, öz düzenlemeyi ve psikolojik dayanıklılığı artırır. Kişilerarası ilişkilerdeki bu gelişim, daha az kaygı ve depresyon hissine, olumlu duyguların gelişmesine ve iyi olma halinin gelişmesine katkıda bulunur (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz, & Balcı, 2009, s. 50).

Çocukluk döneminde birey, kendi kimliğini bulmaya çalışırken çatışan rollerin bir araya geldiği bir dönem yaşar. Bu evreden geçen çocuklar, kendi kimliklerini oluşturmak için ebeveynlerinden ve diğer yetişkinlerden bağımsızlıklarını kazanma sürecinde çatışma durumları yaşayabilirler. Çocuklar için kişiler arası ilişkilerde arkadaşlık daha önemli hale gelir ve zamanlarının çoğunu akran gruplarında geçirirler (Sardoğan & Karahan, 2015, s. 50). Çocuklarda çatışma genellikle kardeşler veya akranlardan ziyade ailelerle ortaya çıkar. Bunun nedeni kişisel gelişim açısından bireysel özerkliğin bu dönemde kazanılmış olmasıdır. Akran ilişkilerinin önemli olduğu hayatlarının bu aşamasında, arkadaşlarıyla çatışmalarını nasıl yönettikleri de önemli bir faktör gibi görünmektedir. Bunun nedeni, çocukların çatışmalarını yıkıcı bir şekilde yönettiklerinde istek ve hedeflerine ulaşmakta zorlanmaları ve bu durumun onlar için çok önemli olan akran ilişkilerinde de zorlanmalarına neden olabilmesidir. Bu nedenle çatışma çözme becerilerinin tüm bireylerde olduğu gibi çocukların da sağlıklı bir kişilik ve kimlik geliştirmelerinde önemli olduğu düşünülmektedir (Türk, 2018).

Kişilerarası ilişkilerde kilit rol oynayan bir diğer önemli beceri ise empatidir. Empati, bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması ve bunu ona iletmesi sürecidir. Empati, insanlar arasındaki çatışmaların çözümünde özel ve belirleyici bir role sahiptir. Diğerinin nasıl hissettiğini ve düşündüğünü anlamak, çatışmanın yapıcı ve barışçıl

çözümü için çok önemli bir adımdır. Karşı tarafın bakış açısını anlamak ve onun yerine geçmek, bireyin çatışmayı algılama biçimini olumlu yönde etkiler. Dökmen, empatik anlayışın insanları birbirine yaklaştırdığını ve iletişimi kolaylaştırdığını vurgulamıştır (Dökmen., 1996). Törnüklü'ye (2006) göre çatışma çözme sürecinde, karşıdaki kişinin hislerini, duygularını ve bunların açık ve örtük nedenlerini anlamadan bir sorunun yapıcı bir şekilde çözülmesi zordur. Benzer şekilde Johnson ve Johnson da müzakere sürecinde diğer kişinin bakış açısını anlamamanın önemini vurgulamıştır.

Wied, Branje ve Meeus'a (2007) göre empati, iletişimi geliştirir ve insanların uzun vadeli ilişkilerde kişiler arası çatışmaları çözmede başarılı olmalarına yardımcı olur. Bir çatışma durumunda, diğer kişinin bakış açısını anlamak, diğer kişinin içinde bulunduğu durumu daha iyi anlamaya yardımcı olacaktır. Bu da yıkıcı davranışları önler ve yapıcı davranışları kolaylaştırır. Araştırmacılar, yüksek empatik eğilimlerin başarılı çatışma yönetimiyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Çocukluk döneminde arkadaşlıklarını güven ve samimiyete dayandıran Çocuklar, diğer insanların bakış açılarını, diğerinin bakış açısını anlama konusunda daha başarılı oluyor; yani empati geliştiriyor. Ancak yine de başkalarıyla ilişkilerinde sahiplenme ve kıskançlık görülebilir.

Kişilerarası çatışmalar genellikle karmaşıktır. Bunun nedeni, çatışma sürecinde bir kişinin kendi hedeflerinin diğer kişinin hedefleriyle olumlu ya da olumsuz yönde ilişkili olmasıdır. Çatışma sürecinde duygular yoğunur ve yıkıcı dürtüsellikle hareket etme eğilimi vardır. Çatışma yaşayan kişiler yoğun öfke ve hiddet gibi duygularını kontrol etmeye çalışsalar da, çoğu zaman daha sonra pişman olacakları şeyleri yapmaktan kendilerini alıkoyamazlar. Dolayısıyla, böylesine yoğun bir çatışma durumunda, olumsuz duyguları kontrol etmek, yani özdenetim sağlamak, başarılı bir çatışma çözümü sürecinde önemli bir rol oynar (Mischel, DeSmet, & Kross, 2006). Bu nedenle çatışma çözme becerileri ile özdenetim becerileri arasındaki ilişkinin bir çatışma çözme sürecinin yapıcı ya da yıkıcı olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışma, çatışma çözme becerilerinin yordayıcısı olarak empatik eğilim algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Rehber ve Atıcı, ilkokul ikinci sınıf öğrencilerinin empati eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarını incelemiştir. Buna göre empatik eğilimi düşük olan öğrenciler saldırganlığı daha fazla kullanırken, empatik eğilimi yüksek olan öğrenciler problem çözme becerilerini daha fazla kullanmışlardır (Rehber & Atıcı, 2009). Alexander, çocukların ebeveynleri ve akranlarıyla etkileşimlerinde kullandıkları çatışma çözme stratejilerini ve empati becerilerini incelemiştir. Bu çalışmada, çatışma çözme yöntemlerinde uzlaşma, olaylara farklı bir perspektiften bakma ve empatik tepki arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Basım, Çetin, & Tabak, 2009). Björkqvist, Österman ve Kaukiainen (2000) empati ve sosyal zeka üzerine yaptıkları çalışmada empatinin saldırganlığı azalttığını bulurken, empatiyi kontrol etmeden çalışmaya dahil ettiklerinde sosyal zekanın çatışma çözme stratejileriyle ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Wied, Branje ve Meeus, çocukların aynı cinsiyetten arkadaşlarıyla etkileşimlerinde çatışma çözme sürecinde empatinin rolünü incelemiştir. Bu çalışmaya göre, empati becerileri yüksek olan Çocuklar çatışma durumlarını yönetmede daha başarılıdır (Wied, Branje, & Meeus, 2007).

İYEP, ilkokulların 3. sınıfına devam eden, önceki eğitim öğretim yıllarında çeşitli nedenlerle Türkçe öğretim programındaki temel becerileri ve matematik öğretim programındaki öğrenme alanlarını kazanamamış ve İYEP kapsamında belirlenen kazanımları yeterli düzeyde edinememiş öğrencilerin öğrenme eksikliklerini gidermeyi ve psikososyal alanda desteklenmelerini amaçlayan bir tedbir programıdır.

İYEP'e dâhil olan öğrencilerin akranları tarafından desteklenmesi psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının giderilmesini kolaylaştıran önemli bir etkidir. Akran desteği öğretmen ve aile desteğinin yanı sıra akademik başarıyı artıran önemli bir unsur olmakla birlikte, öğrencinin kendi potansiyelini fark etmesini ve potansiyelini en iyi şekilde geliştirmesini sağlar. Akran desteği bilişsel öğrenmelerin desteklenmesine katkı sağlayacağı gibi sosyal duygusal öğrenmelerin desteklenmesine de katkı sağlar. Akran desteği öğrencilerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanmasına katkı sağlamaktadır. İYEP'e dâhil olan öğrencilere yönelik akran desteği sosyal-duygusal öğrenmeleri destekleyen bir süreçtir. Özellikle içerisinde buldukları yaş grubu itibarı ile öğrencilerin akranları tarafından değer görmesi ve koşulsuz olarak kabul edilmesi büyük önem taşımaktadır. Akranları tarafından olumlu olarak desteklenen öğrencilerin sosyal uyumları, iletişim becerileri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri artmaktadır. Akran desteği öğrencilerin psikososyal iyi olma haline de katkıda bulunmaktadır. İYEP'e dâhil olan öğrencilerin akran desteği çeşitli oyunlar ve etkinlikler yardımı ile sağlanabilir (MEB, 2019).

İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)'in öğrenciler arasında yaşanan empati ve çatışma temelli sorunlarının çözümünde etkililiğine dair öğretmen görüşlerinin incelediği bu çalışmada, 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim öğretim yılında İzmir İli Ödemiş İlçesinde İYEP programının öğrenciler arasında yaşanan empati ve çatışma temelli sorunların çözümünde ne düzeyde etkili olduğu tespit edilmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

Durum çalışması olarak tasarlanan bu araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim-öğretim yıllarında İzmir İli Ödemiş İlçesinde bulunan 7 ilkokulun 3. ve 4. sınıflarında görev yapan 10 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Çünkü nitel araştırmanın arkasındaki temel düşünce, araştırmacının araştırma problemini ve araştırma sorularını en iyi şekilde anlamasını sağlayacak katılımcıları amaca yönelik olarak seçmesidir. Bu durum, nicel araştırmalarda katılımcıların çok sayıda örnekleme arasından rastgele örnekleme yöntemiyle seçilmesi gerektiğini göstermez. Bu bilgiler ışığında araştırmanın katılımcı grubu için ölçüt örnekleme yöntemiyle katılımcı seçmenin temel ölçütü 3. ya da 4. sınıfta çalışıyor olmak ve aynı zamanda İYEP'te yer almak olarak belirlenmiştir (Şimşek ve Yıldırım, 2013). Çalışmada veri toplama yöntemi olarak görüşme seçilmiş ve görüşme formu hazırlanmadan önce ilgili literatür incelenerek taslak form uzman görüşüne sunulmuştur. Pilot çalışma kapsamında uzman görüşleri ve geri bildirimler değerlendirilerek görüşme formuna son hali verilmiştir. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerine İYEP öğrencileri akranlarıyla empati ve çatışma temelli sorunlar çözmek için strateji ve taktikler, yaşadığı sorunlar(empati ve çatışma) ve akranlarıyla sosyal ilişkilerdeki faydaları sorulmuştur.

Her katılımcıyla birebir görüşmeler yaklaşık bir saatte yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmış ve ses kayıtları bilgisayar ortamına aktarılarak analize hazır hale getirilmiştir. Verilerin analizinde tematik analiz tercih edilmiştir (Bowen, 2009). Çalışma grubunda yer alan öğretmenlere ait mesleki deneyimleri aşağıdadır.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Mesleki Deneyimleri

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	2	20
	Erkek	8	80
Mesleki Kıdem	11-15 Yıl	2	20
	16-20 Yıl	6	60
	21 Yıl ve üstü	2	20
Yaş	31-40 Yaş	3	30
	41-50 Yaş	5	50
	51 ve Üstü Yaş	2	20
Öğrenim Durumu	Lisans	10	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin %20'sinin kadın, %80'inin erkek; %20'sinin 11-15 yıl, %60'ının 16-20 yıl, %20'sinin 21 yıl ve üstü mesleki kıdeme; %30'unun 31-40, %50'sinin 41-50, %20'sinin 51 ve üstü yaş aralıklarında oldukları; %100'ünün lisans eğitime sahip oldukları görülmektedir.

3. Bulgular

Katılımcılara “İlkokullarda Yetiştirme Programının öğrencileri akranlarıyla empati ve çatışma temelli sorunlar yaşamakta mıdır?” sorusuna karşılık İYEP’li öğrencilerin akranlarıyla empati ve çatışma temelli sorunlar yaşadıklarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde; görüşmeye katılan 10 sınıf öğretmenin ilkokullarda yetiştirme programının öğrencileri akranlarıyla empati ve çatışma temelli sorunlar yaşadıklarına ilişkin %20'sinin Kesinlikle Katılıyorum; %50'sinin Katılıyorum; %20'sinin Kararsızım; %10'unun Katılmıyorum; %0'ının Kesinlikle Katılmıyorum görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

İYEP’in öğrencileri çatışmalarını çözmek için uyguladıkları strateji ve taktiklere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde; görüşmeye katılan 10 sınıf öğretmenin İlkokullarda yetiştirme programının öğrencileri çatışmalarını çözmek için uyguladıkları strateji ve taktiklere ilişkin %17.65'inin Tartışma; %35.30'unun Geri Çekilme; %23.52'sinin Öğretmenlere Şikayet Etme; %17.65'inin Fiziksel Zorlama; %5.88'inin Diğer..(Devamsızlık) görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

İYEP’in öğrencilerinin sınıfta akranlarıyla yaşadığı sorunlara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“İYEP li çocuklar diğer çocukların oyunlarına katılmıyor. Dışlanıyor. Onlarda Öğretmene şikayet ediyor.” Ö1

“Utanma duygusu öfke öğrenme güçlüğü” Ö2

- “Kişisel eşya paylaşma, oyuna zorla kabul ettirme, oyun kurallarına uymama” Ö3
“2. Plana atılma. Değersizleştirilme. Ötekileştirilme” Ö4
“Dersi anlamadıkları için dersten sıkılma. Be kendilerine aynı kafadan arkadaşlar bulmaya çalışma.” Ö5
“Kendilerini yetersiz hissediyorlar.” Ö6
“Bariz bir sorun görmüyorum.” Ö7
“Öğrenciler sınıfta akranlarıyla herhangi bir sorun yaşamamaktadır. Öğrencilerin eksikliği aile ilgisizliği derse odaklanamaması” Ö8
“Öncelikle fikirlerin tartışmak yerine kaba kuvvete başvuruyorlar öğretmeni ise dertlerini anlatmak yerine suskunluğu tercih ediyorlar” Ö9
“İyep alanların ayrıcalıklı düşünülmesi” Ö10

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde; İYEP öğrencilerinin dışlandığı, utanma duygusu yaşadıkları, öğrenme güçlüğü çektikleri, değersiz görüldükleri, ötekileştirildikleri ve oyun kurallarına uymadıkları sonuçları ortaya çıkmaktadır.

İYEP’in öğrencilere akranlarıyla sosyal ilişkilerinde faydalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri aşağıda verilmiştir.

- “İYEP çocukları okula daha çok bağlamıştır.” Ö1
“Okuma yazmaları gelişmiştir sayısal becerileri de gelişmiştir” Ö2
“Akademik açıdan daha çok kazanım elde etmişlerdir. Arkadaşlarıyla daha uyumlu olmuşlardır. Okul kurallarına uyum sağlamışlardır” Ö3
“Özgüvenleri arttı. Daha fazla zaman ayrıldığı için başarı seviyeleri yükseldi. Daha mutlu öğrenciler oldular. Ders çalışma istekleri arttı. Başarmanın tadına vardılar” Ö4
“Bire bir öğrenmenin avantajlarından faydalanıyorlar ve gerçekten bu işe yaramaktadır” Ö5
“Öğrenebildiklerini görmek kendilerini mutlu etmiştir. Sınıfta daha katılımcı, özgüvenli olmaya başlamışlardır.” Ö6
“Okuma bilmeyen öğrenci okumaya geçti. Okuması yavaş olan hızlandırdı. Matematikte ileri-geri ritmik saymalar ile toplama ve çıkarma gibi işlemleri yapamayanlar bunları yapmaya başladı.” Ö7
“İyep katılan öğrenciler kendi içlerinde bir bütünlük sağlayarak çok iyi Kaynaştılar hatta diğer iyepli olmayan öğrencilerden de kursa kalmak için talep eden öğrenciler oldu. Sınıf içerisinde akranları ile herhangi bir sorun yaşamamaktadırlar.” Ö8
“Arkadaşlarıyla uyum süreci biraz daha iyi olmuştur özgüveni artmıştır.” Ö9
“Akademik olarak eksiklerini giderme ve kendine güven duyma.” Ö10

Öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde; İYEP programı, çocukları okula daha çok bağladığı, okuma yazma becerilerinin arttığı, özgüvenlerinin yerine geldiği, diğer öğrencilerle kaynaştıkları ortaya çıkmıştır. Diğer bir ifade ile akademik olarak eksiklerini giderdikleri ve kendine güven duymaya başladıkları ortaya çıkmıştır.

4. Sonuç ve Öneriler

İlkokullarda yetiştirme eğitim programı (İYEP) uygulamasının 3. ve 4. sınıf öğrencileri arasında yaşanan empati ve çatışma temelli sorunların çözümüne yönelik olarak öğretmenlerin görüşlerine göre incelendiği araştırma sonuçlarına göre; birinci alt problemde elde edilen bulgulara göre İlkokullarda yetiştirme programı öğrencilerinin akranlarıyla empati ve çatışma temelli sorunlar yaşadıklarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri sonucuna göre ilkokullarda yetiştirme programına katılan öğrencilerle akranları arasında empati kuramamadan dolayı karşılıklı sorunların yaşandığı ve bu sorunların çatışma süreçlerini artırdığı görülmektedir.

İkinci alt problemde ilkokullarda yetiştirme programının öğrencileri çatışmalarını çözmek için uyguladıkları strateji ve taktiklere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri sonucunda; ilkokullarda yetiştirme programının öğrencileri çatışmalarını çözmek için uyguladıkları strateji ve taktikler çoğunlukla geri çekilme olarak görülmektedir. Akademik anlamda Türkçe okuma yazma eksikliğinden kaynaklı kendilerini fiziksel olarak uzaklaşma ve konuşmama gibi davranışlar; kimi öğrencilerin ise sınıfta otorite kaynağı ve ara bulucu olarak

gördükleri öğretmenlere şikayet ettikleri; bazılarının da tartışma ve fiziksel zorlama ile ben burdayım! mesajını akranlarına vermeye çalıştıkları; bazı öğrencilerde de devamsızlık ile okul ortamından uzaklaşma gibi strateji ve taktikler geliştirdikleri görülmektedir.

Üçüncü alt problemde ilkokullarda yetiştirme programının öğrencilerinin sınıfta akranlarıyla yaşadığı sorunlara ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri sonucunda; akademik olarak başta Türkçe ve matematik dersleri olmak üzere genel olarak okulda bulunduğu tüm zamanlarında yaşadıkları başarısızlık duygusu akranlarıyla empati geliştirememeleri ve bunun sonucunda kendilerini yetersiz hissetme, ikinci plana atılma, suskunluk (geri çekilme) ve derslere odaklanama gibi psiko-sosyal sıkıntılar yaşadıklarını göstermektedir. Okulda yaşadıkları sorunları konuşma yöntemiyle çözme yerine yer yer fiziksel zorlama ve kaba kuvvet olarak çatışmalarını çözümleme yöntemlerini kullandıkları görülmektedir.

Dördüncü alt problemde İYEP'in öğrencilere akranlarıyla sosyal ilişkilerinde faydalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri sonucunda; 1.sınıfta özel eğitim tanısı konmayan veya konamayan, bilişsel-duyuşsal açıdan hazır bulunmuşluğu yeterli olmayan, ailenin olumsuz tutumlarından kaynaklanan okuma yazma öğrenemeyen ve dört işlem bilgi ve beceri gelişimini sağlayamayan fakat üst sınıflara geçen öğrencilerin sınıf içi ve teneffüslerde akranları ile iletişimlerinde sorunlar yaşanmakta iken; İYEP sayesinde öğrencilerin psiko-sosyal açıdan ilişkilerinde birbirlerine karşı empati süreçlerinin geliştiği ve çatışmaların azaldığı görülmektedir.

Öğretmenler İYEP'in süresini ve sınıf mevcudunu öğrencilerle birebir ilgilenme fırsatı vermesi ve kaliteli eğitim sunması açısından yeterli görmektedir. Çaycı ve Demir (2006), birebir eğitimin öğrencilere olumlu ve önemli bir katkısı olduğunu, ancak sınıf mevcudlarının kalabalık olması ve zaman yetersizliği nedeniyle öğrencilerle yeterince ilgilenemediklerini tespit etmiştir. Bu açıdan bakıldığında öğrenme güclüğü çeken öğrencilere daha fazla zaman ayrılmasının eğitime önemli katkı sağlayacağı söylenebilir.

İYEP, öğrencilerin İYEP dışındaki okul derslerinde başarılı olmaları, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeleri ve derse karşı olumlu tutum geliştirmeleri nedeniyle Türkçe dersi kazanımları üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir. İYEP'in matematik dersi kazanımlarına olumlu etkisi, öğrencilerin kazanımları kolaylıkla ve az zorlanarak öğrenmeleri ve derse karşı olumlu tutum geliştirmeleridir.

İYEP öğrencilerinin akranlarıyla empati eğilimi yüksek olumlu ilişkiler yaşamaya başlaması kişiler arası farklılıkları azaltarak bilişsel/duyuşsal süreçte eşitlemeye çalışan bir program olarak görülmektedir.

Günümüzde eğitime ulaşımında dezavantajlı konumdaki öğrencilerin öğrenme ve psiko-sosyal açıdan yetersizliklerini en aza indirmeye yöneliktir. İYEP'in eğitime ulaşma imkânları çeşitli nedenlerle (anne baba ilişkilerinde yaşanan sorunlar, sosyal ve ekonomik geri kalmışlık vb.) diğer öğrencilere göre kısıtlı olan öğrencilere eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya çalıştığı görülmektedir. Eğitim kurumları bireylere toplum içinde oynamaları gereken rolleri öğretir. Böylece toplumdaki bireyler ortak davranışlar sergilemeye başlar ve toplumdaki çatışmalar azaltılarak toplumsal devamlılık sağlanır (Boyacı, 2008, s. 78).

Bu anlamda bireylerin çocukluk dönemleri sosyalleşme sürecinde oldukça önemlidir. Toplumsal kuralları benimsemek ve bunlara uymak, toplumun kültürel birikimini benimsemek çocukluk döneminde insan gelişiminin diğer aşamalarına göre daha kolaydır. Eğitim kurumları, bireyleri küçük yaşta toplumsallaşmaya hazırladıkları için toplumda önemli bir role sahiptir (Akın, 2009, s. 60). Zihinsel, bedensel ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler yetiştirmek ve bireylerin hızlı değişim ve dönüşüm sürecine uyum sağlama becerilerini geliştirmek eğitim kurumlarının temel görevleri arasındadır.

Konuya katkı sağlayabileceği düşünülerek ileride yapılacak araştırmalar ve diğer çalışmalar için aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

- ❖ Bireylerin sadece yapıcı çatışma çözme becerilerine değil, diğer sosyal becerilere de sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle duyguları kontrol etme, empati kurma, etkin dinleme, özsaygı, özdenetim, özgüven, işbirliği, atilgan davranış, sorumluluk vb. beceriler mevcut dersler içinde ve bağımsız bir ders olarak öğrencilere sistematik bir şekilde öğretilmelidir.
- ❖ Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Özellikle Aday Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi sürecinde okullarda yaşanan çatışmaların yönetimine ilişkin mentörlük veya koçluk uygulamasının konulabilir..

5. Kaynakça

- Akın, M. H. (2009). Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik -Teorik Ve Uygulamalı Bir Çalışma-. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 153-183.
- Basım, H. N., Çetin, F., & Tabak, A. (2009). Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Kişilerarası Çatışma Çözme Yaklaşımlarıyla İlişkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20-34.

- Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. (2000). Social intelligence– empathy= aggression? *Aggression and violent behavior*, 191-200.
- Bowen, G. (2009). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Nitel Araştırmalar Dergisi*, 27-40.
- Boyacı, A. (2008). *Eğitim Sosyolojisi ve Felsefesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Çaycı, B., & Demir, M. K. (2006). Okuma Ve Anlama Sorunu Olan Öğrenciler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* , 437-458 .
- Dökmen., Ü. (1996). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem.
- Johnson, W., & Johnson, T. (2004). Implementing the “Teaching Students To Be Peacemakers Program. *Theory Into Practice*, 69- 79.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı.
- MEB. (2019). *İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP)*.
https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/21135108_iyep_2019.pdf adresinden alındı
- Mischel, W., DeSmet, A., & Kross, E. (2006). Self-regulation in the service of conflict resolution. *The handbook of conflict resolution: Theory and practice*, 294-314.
- Rehber, E., & Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,, 323-342.
- Sardoğan, M., & Karahan, T. (2015). *Kişilik gelişimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türk, F. (2018). An Examination of Empathic Tendency, Self-regulation and Self-efficacy as Predictors of Conflict Resolution Skills in Adolescents . *Universal Journal of Educational Research*, 994-1004.
- Türnüklü, A. (2006). *Sınıf ve Okul Disiplinine Çağdaş Bir Yaklaşım: Onarıcı Disiplin*. Ankara: Ekinoks.
- Türnüklü, A., Kaçmaz, T., İkiz, E., & Balcı, F. (2009). *Liselerde öğrenci şiddetinin önlenmesi: Anlaşmazlık çözümü, müzakere ve akran-arabuluculuk eğitim programı*. Ankara: Maya Akademi.
- Valente, S., & Lourenço, A. A. (2020). Conflict in the classroom: How teachers' emotional intelligence influences conflict management. *Frontiers in Education*, 1–10.
- Wied, M., Branje, J., & Meeus, H. (2007). Empathy and Conflict Resolution in Friendship Relations among Adolescents. *Aggressive Behavior*, 48- 55.

EXTENDED ABSTRACT

Conflict is part of school life, which means that teachers need to have the skills to manage conflict constructively. In response, researchers and field practitioners from the disciplines of conflict resolution and education, and more recently from the discipline of social and emotional learning, have devoted considerable efforts to developing theories and practices that enable beneficial interaction with social situations in general and charged situations in particular. Similarly, recent studies point to the benefits of teachers' emotional intelligence skills as a valuable tool in managing conflicts in the classroom (Valente & Lourenço, 2020).

People may experience conflict due to limited resources in their lives, lack of basic psychological needs, or having different values, beliefs, and attitudes. Since each individual is unique, all differences can cause conflict and it may not be possible to prevent it. At this point, what needs to be done is to resolve the conflict in constructive ways. Constructive conflict resolution skills are effective in establishing successful, constructive relationships and managing interpersonal relationships (Johnson & Johnson, 2004). In addition, it provides opportunities to learn effective communication skills and helps individuals to increase their self-worth and quality of life (Korkut, 2004, p. 32). Moreover, constructive conflict resolution skills contribute to the development of individuals' anger management and empathy skills, problem solving and leadership skills, and self-esteem. Moreover, students with positive conflict resolution skills are less vulnerable to peer pressure and violence. They also influence the prosocial behaviour of other individuals. The ability to manage conflict constructively is an important element of psychological well-being and adjustment. Managing conflicts in a destructive way can lead to reduced self-esteem, increased social exclusion and behavioural problems among children. On the other hand, constructive conflict resolution skills increase psychological well-being, self-esteem, self-regulation and resilience. This improvement in interpersonal relationships contributes to less anxiety and depression, the development of positive emotions and well-being (Türnüklü, Kaçmaz, İkiz, & Balcı, 2009, p. 50).

During childhood, the individual experiences a period in which conflicting roles come together while trying

to find their own identity. Children going through this stage may experience conflict situations in the process of gaining independence from their parents and other adults in order to create their own identities. For children, friendship becomes more important in interpersonal relationships and they spend most of their time in peer groups (Sardoğan & Karahan, 2015, p. 50). Conflict in children usually arises with families rather than siblings or peers. This is because individual autonomy in terms of personal development is gained in this period. At this stage of their lives when peer relationships are important, how they manage their conflicts with their friends also seems to be an important factor. The reason for this is that when children manage their conflicts in a destructive way, they have difficulty in achieving their wishes and goals, and this may cause difficulties in peer relationships, which are very important for them. For this reason, conflict resolution skills are thought to be important for children to develop a healthy personality and identity as in all individuals (Türk, 2018).

IYEP is a precautionary programme that aims to eliminate the missing learning of students who attend the 3rd grade of primary schools, who have not acquired the basic skills in the Turkish curriculum and the learning areas in the mathematics curriculum for various reasons in the previous academic years and who have not acquired the learning outcomes determined within the scope of IYEP at an adequate level, and to support them in the psychosocial field.

In this study, which examines the views of teachers on the effectiveness of the Primary School Education Programme (İYEP) in solving empathy and conflict-based problems among students, it is aimed to determine to what extent the İYEP programme is effective in solving empathy and conflict-based problems among students in Ödemiş District of İzmir Province in the 2018-2019 and 2019-2020 academic year.

The study group of this research, which was designed as a case study, consists of 10 classroom teachers working in the 3rd and 4th grades of 7 primary schools in Ödemiş District of İzmir Province in the 2018-2019 and 2019-2020 academic years. The participants were selected by criterion sampling method, which is one of the purposeful sampling methods.

According to the findings obtained from the first sub-problem, according to the opinions of the classroom teachers about the empathy and conflict-based problems experienced by the students of the primary school education programme with their peers, it is seen that mutual problems are experienced between the students participating in the primary school education programme and their peers due to the inability to establish empathy and these problems increase the conflict processes.

In the second sub-problem, as a result of the opinions of classroom teachers about the strategies and tactics used by the students of the education programme in primary schools to solve their conflicts; the strategies and tactics used by the students of the education programme in primary schools to solve their conflicts are mostly seen as withdrawal. In the academic sense, it is seen that they physically distance themselves and do not speak due to the lack of Turkish literacy; some students complain to teachers whom they see as a source of authority and mediator in the classroom; some students try to give the message "I am here!" to their peers through arguments and physical coercion; and some students develop strategies and tactics such as absenteeism and withdrawal from the school environment.

In the third sub-problem, as a result of the opinions of the classroom teachers about the problems experienced by the students of the primary school education programme with their peers in the classroom; the sense of failure they experience academically, especially in Turkish and mathematics lessons, and in all the time they are at school in general, shows that they cannot develop empathy with their peers and as a result, they experience psycho-social problems such as feeling inadequate, being put in the second plan, silence (withdrawal) and not focusing on the lessons. It is seen that instead of solving the problems they experience at school by talking, they sometimes use physical coercion and brute force methods to resolve their conflicts.

In the fourth sub-problem, as a result of the opinions of classroom teachers regarding the benefits of IYEP for students in their social relations with their peers, it is seen that students who were not or could not be diagnosed with special education in the first grade, whose cognitive-affective readiness was not sufficient, who could not learn to read and write due to the negative attitudes of the family, and who could not develop four operations knowledge and skills, but who moved to upper grades, had problems in their communication with their peers in the classroom and during breaks; Thanks to IYEP, it is seen that students' empathy processes towards each other in their psycho-social relationships have improved and conflicts have decreased.